

*ПОЛІТИЧНА СУБ'ЄКТНІСТЬ ІНДИВІДА - ФАКТОР  
ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ*

*Ковальова І. І., канд. політ наук, доцент*

*Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського*

*«Харківський авіаційний інститут»*

Соціалізація індивіда об'єктивно визначається соціально-економічними, політичними, духовними відносинами, характерними для суспільства на певному історичному етапі його розвитку.

Політична соціалізація обумовлює причини включення індивіда в політичні відносини, процес формування його політичної свідомості й поведінки, мотивацію участі в офіційній політиці. Політична соціалізація забезпечує набуття індивідом уміння орієнтуватися в політичному просторі та виконувати певні владні функції.

Політичну соціалізацію можна розглядати як процес розвитку політичної суб'єктності індивіда. Індивіди, які володіють політичною суб'єктністю, є політичними суб'єктами. Суб'єктність дозволяє індивіду самовиразитися й самореалізуватися в системі суспільства, політична суб'єктність характеризує індивіда передусім як громадянина.

Основним проявом суб'єктності індивіда є суспільно значуща діяльність, яка об'єднує в собі дві визначальні характеристики – спілкування (взаємодія в процесі діяльності) і самосвідомість. Саме фактор діяльності дозволяє перейти в розгляді питання про політичну суб'єктність від категорії індивід до категорії особистість. Політична суб'єктність - це здатність особистості до політичної самоідентифікації, воля до активної політичної діяльності. Для суб'єкта політичної діяльності важливими характеристиками є мотивація життєвих цілей, відповідальність, соціальна активність, правова й громадська зрілість. Ці характеристики безпосереднім чином пов'язані з рівнем активності, автономності (свободи), плюралістичності особистості.

Суб'єктна активність раніше пов'язувалася з рівнем засвоєння й дотримання соціальних норм, зараз визначальним показником є міра активності особистості. Активна особистість здатна продукувати зміни в суспільстві й державі, на відміну від індивіда з нерозвиненою суб'єктністю. Різний ступінь активності, індивідуальної свободи (автономності), плюралістичності особистості обумовлюється ступенем освіченості та інформованості, професійної та соціальної мобільності, інтенсивністю міжособистісних і міжгрупових комунікацій, рівнем самосвідомості, політичної культури та іншими факторами.

Роль особистості як суб'єкта політики визначається й проявляється на соціальному, інституціональному й персоніфікованому рівні.

Соціальний рівень - індивід перш за все є членом певних соціальних спільнот: класових, етнічних, демографічних, професійних. Соціальна приналежність детермінує умови індивідуального існування, формує свідомість і впливає на політичну поведінку.

З метою задоволення своїх соціальних інтересів особистість стає членом певних об'єднань - політичних партій, громадських організацій, долучається до суспільних і політичних рухів. Беручи участь у їх діяльності, особистість виступає суб'єктом політики на інституціональному рівні. Інституціоналізація - закономірний етап розвитку політичного суб'єкта.

Кожен індивід є громадянином держави й повинен виконувати певні обов'язки, мати гарантовану можливість реалізувати свої громадянські права: участь у виборах, референдумах, громадянських акціях. У цьому проявляється безпосередня, найпоширеніша й загальнодоступна для всіх індивідів політична роль. Персоніфікований рівень політичної суб'єктності проявляється в тому, що, виступаючи в будь-якій політичній ролі, рядовий член або лідер політичної організації, виборець, демонстрант, індивід проявляє себе як безпосередній суб'єкт політичної практики.

В умовах сучасного суспільства існує проблема відмови від політичної суб'єктності. Причин тому багато, деякі з них можна позначити в форматі написаних тез. На наш погляд, утрата довіри до політики й зниження політичної активності є наслідком девальвації основних політичних цінностей та ідеалів, неохайності політичної еліти й зловживання чиновників владою, відхід політичних лідерів від передвиборчих обіцянок і програм, маніпулювання й зневага до громадської думки. Падіння інтересу до політики й довіри до політиків, наприклад, може проявлятися в ухиленні виборців від участі в голосуванні на виборах різного рівня. Низький рівень політичної суб'єктності - це результат розчарування людей у політиці й політичних лідерах, соціально-економічних перетвореннях, які здійснюються під їх керівництвом.

У наших умовах першочерговим завданням є формування політичної культури, політичної свідомості широких мас населення, набуття досвіду й навичок демократичної політичної поведінки, стимулювання громадянської активності, упровадження ефективної системи правового захисту. Розширення суб'єктності індивідів, суб'єктності широких мас - це визначальна передумова політичних перетворень, можливість створення ефективних інститутів і механізмів громадянського суспільства і як результат - демократизація суспільного, державного розвитку.